

Nr 543.

Av herr Larsson i Stockholm m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 165, angående anslag för budgetåret 1950/51 till Stockholms och Göteborgs högskolor m. m.

Genom beslut av 1948 års riksdag, skrivelse nr 326, ha träffats tvenne avtal för att trygga Stockholms och Göteborgs högskolors framtida ställning, det ena mellan staten, Stockholms stad och Stockholms högskola, det andra mellan staten, Göteborgs stad och Göteborgs högskola. Enligt avtalsbestämmelserna ha staten och de båda städerna förbundit sig att på visst sätt bidra till högskolornas verksamhet.

Genom särskilda av chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga ha de ekonomiska förhållandena klargjorts för såväl Stockholms som Göteborgs högskola. Därvid ha även uppdragits riktlinjer för den upprustning av högskolorna, som kunde anses ofrånkomlig för att dessa skulle uppnå paritet med universiteten. Samtliga kostnader uppdelades av de sakkunniga på två etapper, varav den första avsåg omedelbart aktuella eller möjliga åtgärder och den andra innefattade förslag, vilka av praktiska skäl hade syntts böra anstå kortare eller längre tid. I utredningen förordade de sakkunniga, att terminsavgifterna skulle borttagas i första etappen av högskolornas upprustning. Denna fråga ansågs sålunda vara en av de viktigaste, som borde lösas i en första omgång i strävandet att ernå en likställighet mellan högskolorna och statsuniversiteten.

I den nu framlagda propositionen redovisas de höga lärjungeavgifterna vid Stockholms högskola. Terminsavgifterna utgöra sålunda 150 kronor inom matematisk-naturvetenskapliga avdelningen, 156 kronor inom stats- och rättsvetenskapliga avdelningen samt 125 kronor inom humanistiska avdelningen. Av dessa belopp avse 25 kronor (inom stats- och rättsvetenskapliga avdelningen 26 kronor) avgift till högskolans studentkår och vederbörande fakultetsförening. För de studerande innebär detta sålunda en utgift på omkring 300 kronor per år. Befrielse från viss del av terminsavgiften kan i särskilda fall medgivas lärjungar på grund av medellöshet. Vidare uttagas avgifter utgörande ersättning för förbrukningsmateriel av deltagare i naturvetenskapliga laboratorier. Tillsammans ha dessa avgifter från de studerande redovisats i en post på 395 000 kronor på inkomstsidan i högskolans förslag till stat för budgetåret 1950/51. I departementschefens förslag till huvudstat har inkomstsumman ökats till 410 000 kronor.

Vid Göteborgs högskola uttagas terminsavgifter med ett så pass blygsamt belopp som 20 kronor.

Då styrelsen för Stockholms högskola år 1948 för första gången framlade förslag till stat i enlighet med bestämmelserna i det nya avtalet, betonade styrelsen önskvärdheten av att terminsavgifterna borttogas men ansåg sig icke då kunna framlägga förslag därom. Ledamoten, borgarrådet Tomson antecknade till styrelsens protokoll skiljaktig mening och anförde, att det vid avtalsuppgörelsen framstått som ett väsentligt intresse att de studerande ej i fortsättningen skulle betungas med avgifter. Detta önskemål borde enligt hans mening ej stå tillbaka för övriga erforderliga åtgärder. Han yrkade därför, att anslag måtte uppföras i stafförslaget med belopp som möjliggjorde att terminsavgifterna borttoges.

I samband med behandlingen av högskolans stafförslag uttalade Stockholms stadsfullmäktige, att, om statsmakterna skulle finna det möjligt att godtaga en anslagshöjning för att ersätta inkomsterna av terminsavgifterna, intet syntes vara att erinra mot att staden påtog sig sin del av kostnaderna.

Efter motioner i ärendet vid 1949 års riksdag framhöll statsutskottet önskvärdheten av att terminsavgifterna upphörde. Utskottet utgick ifrån att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet på nämnda spörsmål och efter närmare utredning, så snart den ekonomiska situationen det medgäve, framlägger förslag om terminsavgifternas borttagande. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att icke bevilja medel för möjliggörande av terminsavgifternas upphörande.

I nu framlagd proposition redovisas en framställning från Stockholms högskolas studentkår, som hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till 1950 års riksdag framlägga sådant förslag angående terminsavgifterna vid högskolan, att dess studerande i detta hänseende bleve likställda med statsuniversitetens. Stockholms stadsfullmäktige ha upprepat sin tidigare givna förklaring angående terminsavgifterna, att staden vore villig att påtaga sig sin del av kostnaderna vid ett eventuellt borttagande av terminsavgifterna. I särskild skrivelse till chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet har borgarrådet Tomson hemställt, att i propositionen avseende stat för Stockholms högskola för budgetåret 1950/51 måtte upptagas medel för att möjliggöra slopande av elevernas terminsavgifter.

I den nu framlagda propositionen har departementschefen förklarat, att han med hänsyn till det statsekonomiska läget icke heller i år kan förorda, att terminsavgifterna nu nedbringas eller slopas.

I sin statframställning har Stockholms högskola begärt ökning av anslaget med sammanlagt i runt tal 1 700 000 kronor, varav 560 000 kronor till avlöningar, 60 000 kronor till omkostnader, 260 000 kronor till materielanskaffningar samt 816 000 kronor till engångsanslag för ny- och ombyggnader. Denna betydande anslagshöjning ligger inom ramen för den första

etappen av det upprustningsprogram, som fick sin ekonomiska grundval genom det ovannämnda avtalet. I föreliggande proposition föreslås anslagshöjningen reducerad till 456 100 kronor.

Vid sina tidigare uppvaktningar har studentkåren uttalat, att den icke önskade, att avskaffandet av terminsavgifterna skulle konkurrera med högskolans övriga anslagsbehov. Ett eventuellt avskaffande av terminsavgifterna bör på sätt studentkåren redovisat ses som en fristående fråga närmast av social natur, som hör samman med undanröjandet av de ekonomiska utbildningshindren och alltså icke inkräkta å högskolans anslagsbehov i övrigt.

Enligt vår mening är det viktigt, att den principiella linjen fasthålls, att de högre studierna ej böra försvåras genom avgifter. Det för två år sedan ingångna avtalet har även tagit sikte på att jämställa Stockholms högskola med statsuniversitetet. Den för eleverna mest kända skillnaden utgöra därvid för närvarande elevavgifterna. En befrielse från avgifterna skulle således direkt komma eleverna till godo.

I proposition till årets riksdag angående studentsociala stödåtgärder har Kungl. Maj:t bland annat föreslagit införande av studielån med statlig kreditgaranti. Vidare framlägges förslag rörande formerna för en statlig subvention till uppförande av studentbostadshus och diskuteras olika slag av andra studentsociala stödåtgärder. Det synes oss att dessa strävanden att demokratisera utbildningsmöjligheterna är en angelägenhet av första ordningen. Ekonomiska hinder i form av elevavgifter böra därför i första hand avskaffas.

I det av departementschefen uppgjorda förslaget till huvudstat för Stockholms högskola redovisas å inkomstsidan avgifter från de studerande med 410 000 kronor. I denna post ingå emellertid även andra avgifter än terminsavgifter. De senare torde kunna beräknas till 385 000 kronor. Om terminsavgifterna slopas, skulle på statens del, enligt i avtalet angivna regler, komma 306 600 kronor, och på Stockholms stads del 78 400 kronor. De av departementschefen beräknade anslagsbehoven skulle således behöva utökas till $(2\,028\,600 + 306\,600 =) 2\,335\,200$ kronor.

I enlighet med vad ovan anförts föreslå vi,

att riksdagen måtte med anledning av proposition nr 165 dels besluta avskaffa terminsavgifterna för studerande vid Stockholms högskola från och med budgetåret 1950/51, dels anvisa som *Bidrag till Stockholms högskola* för budgetåret 1950/51 ett förslagsanslag om 2 335 200 kronor.

Stockholm den 13 april 1950.

Elis Håstad.

Frans Severin.

Yngve Larsson.

Bertil Ohlin.